

Zpráva o šetření ve věci výkonu sociálně-právní ochrany Aleše A., Báry A. a Dany B.

Na veřejného ochránce práv se obrátila paní A., bytem xxxx. Paní A. je matkou nezletilých Aleše (nar. xxx), Báry (nar. xxx) a Dany B. (nar. xxx). Paní A. nesouhlasí s postupem Městského úřadu X. (dále také „OSPOD“), který v únoru 2021 navrhl odebrání jejich tří nezletilých dětí z péče. V důsledku odloučení od dětí byla údajně nucena přestat kojit nejmladší dceru. Během pobytu dětí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále také „ZDVOP“) je údajně nemohla navštěvovat.

Z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti,¹ mj. i oblast ochrany práv dětí, jsem se šetření ujala já.

V rámci šetření jsem se zaměřila na následující oblasti:

- důvodnost podání návrhu na odebrání dětí z péče rodičů;
- komunikace OSPOD s matkou během pobytu dětí v ZDVOP;
- podpora kontaktů matky s dětmi během pobytu dětí v ZDVOP.

A. Shrnutí závěrů

Po provedení šetření jsem dospěla k těmto závěrům:

- **OSPOD nepochybil**, když dne 22. února 2021 podal návrh na odebrání dětí z péče rodičů (část C.1);
- **OSPOD pochybil**, když nezážil, neověřil a případně matce nenabídl možnost společného pobytu v zařízení s Bárou, potažmo všemi dětmi (část C.1);
- **OSPOD nepochybil**, když v průběhu pobytu dětí v ZDVOP dostatečně komunikoval s matkou (část C.2);
- **OSPOD pochybil**, když nedostatečně podporoval zachování kojení Báry a matce neposkytl větší podporu, aby mohla za dětmi chodit na návštěvy častěji (část C.3).

B. Skutková zjištění

OSPOD s rodinou spolupracuje od července 2018. V předchozím období byla rodina v evidenci jiného (místně příslušného) orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Moje šetření se dotýká zejména tří nejmladších dětí paní A. jmenovaných výše. Paní A. má dále již zletilou dceru a syna Cyrila (9 let), který vyrůstá v péči svého otce a s matkou se nevidá.

Podle OSPOD jsou děti dlouhodobě vychovávány v problémovém a nestabilním rodinném prostředí. Péči o malé děti přebírají starší sestry. Všechny děti jsou svědky hádek a fyzických útoků, ke kterým opakovaně a často dochází mezi matkou a otcem nejmladších dvou dětí (dále také „otec“ a souhrnně matka s otcem jako „rodiče“). Napadání bývají vzájemná a odehrávají se i mimo domácnost. Otec byl opakovaně Policií České republiky (přivolanou i dětmi) a soudem vykázán ze společné domácnosti. Tato opatření však neplnila svůj účel, neboť rodiče bezprostředně poté (i v řádu dnů) obnovili soužití. Podle OSPOD nejsou

1 Podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

rodiče během afektivních stavů schopni vnímat potřeby společně vychovávaných dětí. Rodina má dlouhodobě problémy také s financemi a stabilním bydlením, byť byl otec v posuzovaném období zaměstnán. Významnou roli hraje alkohol a jiné návykové látky užívané rodiči, zejména otcem. Matka v minulosti rovněž pobývala v azylovém domě a děti na sociálním lůžku v nemocnici.

Na konci roku 2019 byl otec odsouzen k podmíněčnému trestu odnětí svobody za zločin týrání osoby žijící ve společné domácnosti. Byla mu nařízena protialkoholní léčba, kterou však nedodržel. Z důvodu maření výkonu soudního rozhodnutí byl v květnu 2020 vzat do vazby. Po jeho propuštění (mj. z důvodu, aby mohl pečovat o děti v době hospitalizace matky v nemocnici kvůli rizikovému těhotenství) obnovil soužití s matkou. V červnu 2020 během pobytu matky v nemocnici ponechal otec zbylé děti bez náležitého dohledu. V listopadu 2020 byl otec opětovně soudně vykázán ze společné domácnosti.

Oba rodiče opakovaně měnili názor, zda se chtějí rozvést a v čí péči by měly jejich společné děti dále vyrůstat. V listopadu 2020 jim soud uložil povinnost účastnit se po dobu tří měsíců rodinné terapie. Během terapie matka uvedla, že chce děti svěřit do výlučné péče otce, ten to odmítal s tím, že by péči nezvládl. Následně z důvodu nekomunikace ukončili terapii. OSPOD vyhodnotil situaci mezi rodiči jako nestabilní a na začátku února 2021 podal soudu podnět na nařízení ústavní výchovy nejmladším dětem. Ve vztahu ke Daně OSPOD již v prosinci 2020 navrhoval nařízení soudního dohledu nad její výchovou.

Situace v rodině však vygradovala dne 22. února 2021, kdy po velmi emotivním incidentu rodičů na OSPOD podal OSPOD návrh na vydání předběžného opatření, na jehož základě byly děti následující den předány do ZDVOP. Jejich pobyt v ZDVOP trval měsíc. Od dubna 2021 jsou děti soudně svěřeny do péče matky a nad jejich výchovou je stanoven soudní dohled.

Spolupráce rodičů s OSPOD i dalšími odborníky byla velmi špatná. Rodiče se na smluvené schůzky nedostavovali, neplnili kroky stanovené v rámci individuálních plánů ochrany dětí. Podle OSPOD vyhledávala matka pomoc pouze účelově. Dlouhodobá spolupráce s jakoukoliv organizací neprobíhala. To se krátkodobě změnilo po odebrání dětí z péče rodičů. Podle OSPOD krátkodobý pobyt dětí mimo péči rodičů přinesl změny v chování rodičů. Vstoupili do individuální terapie, která měla ve výsledku přinést náhled na patologické vzorce chování mezi partnery a vést k odchodu jednoho z rodičů ze společné domácnosti, jelikož to deklarovali, ale nebyli schopni učinit. Aktuálně je však otec ve výkonu trestu odnětí svobody z důvodu maření dříve uložené podmínky, matka za soudního dohledu formálně spolupracuje s podpůrnými organizacemi, spolupráce s OSPOD je nadále špatná.

C. Právní hodnocení

C.1 Důvodnost podání návrhu na odebrání dětí z péče rodičů

Ocitne-li se dítě v nedostatku řádné péče, ohrožení jeho normálního vývoje nebo jiného důležitého zájmu, byť tu je osoba, která má právo o něj pečovat, musí OSPOD reagovat a soudu navrhnout jeho svěřením do vhodného prostředí, ať osoby, či zařízení.²

² Podle § 924 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Před podáním návrhu na odebrání kojeneho dítěte útlého věku z péče matky musí OSPOD důsledně zvažovat nezbytnost takového opatření, případně zvažovat společný pobyt dítěte s matkou.³

OSPOD podal návrh odebrání dětí z péče rodičů dne 22. února 2021. Přistoupil k tomu poté, co celý daný den řešil vyhrocenou situaci mezi rodiči. Matka na OSPOD uvedla, že se otec přestal léčit antabusem ze závislosti na alkoholu, brání v kontaktu se synem Alešem a odmítá ji pustit domů. Proto přebývá s ostatními dětmi v bytě, který společně dříve obývali. S dětmi spí na zemi, jelikož v bytě není žádný nábytek, chybí také lednice a brzy má dojít k odpojení elektřiny. Otce s Alešem potkala daný den ve městě, z otce byl cítit alkohol. Žádala o sepsání návrhu na předběžné opatření, kterým by jí soud svěřil děti do výhradní péče.

Během jednání na OSPOD informoval otec matku, že Aleše (t. č. dvou a půlletého) zanechal v bytě. Než se matka pro syna na radu OSPOD vypravila, otec sdělil, že je již i se synem na cestě na OSPOD. Když se tam dostavil, byl velmi vulgární vůči matce. Uváděl, že mu matka sebrala všechny peníze a klíče od domu a že syn od včerejšího večera nic nejedl. Otec žádal o okamžité svěření dětí do „předpěstounské péče“. Otec se na OSPOD pohyboval s Alešem na ramenou po chodbě, kde je průchod se skleněnou výplní, a Aleš se hlavou těsně dotýkal zárubní dveří. Byl vulgární, nadával, křičel, nereagoval na výzvy pracovníků OSPOD. Do toho matka s Bárou v náručí křičela, aby OSPOD zavolal Policii České republiky. Všem rovněž přihlížela Dana. Podle OSPOD rodiče v danou chvíli nebyli schopni vyhodnotit ohrožení svých dětí, které jsou vzhledem ke svému útlému věku zcela odkázány na pomoc a péči rodičů. Otec opustil OSPOD až za doprovodu vedoucí OSPOD, ale měl se znovu dostavit za dvě hodiny. Následně telefonicky sdělil, že děkuje, že mu OSPOD nepomohl, vše jde zveřejnit na internetu, odmítl uvést, kde se s Alešem nacházejí, a položil telefon. Matka na OSPOD sepsala návrh na svěření dvou nejmladších dětí do své péče.

V návaznosti na popsané události OSPOD podal návrh na umístění Aleše, Báry i Dany do ZDVOP. Předtím u krajského úřadu zjistil, že není volná kapacita pěstounů na přechodnou dobu pro sourozeneckou skupinu. Již na počátku února 2021 odmítla převzít péči o děti otcovská babička a jiní příbuzní nebyli OSPOD známi.

Dané situaci předcházela spolupráce OSPOD s rodinou. OSPOD rodičům opakovaně doporučoval vyhledat odbornou pomoc. Veškerá spolupráce však byla velmi krátká nebo podle názoru OSPOD účelová. Soud rodičům uložil povinnost účastnit se rodinné terapie, kterou rodiče ukončili, jelikož se nebyli schopni domluvit, kdo bude mít děti v péči po rozvodu manželství. Rodiče neplnili kroky nastavené v individuálních plánech ochrany dětí, což s nimi OSPOD opakovaně projednával.

Situace v rodině se velmi rychle měnila také s ohledem na opakované vykázaní otce ze společné domácnosti a jeho opětovná přijetí matkou do domácnosti. Problematicky probíhala také otcova nařízená léčba závislosti na alkoholu.

OSPOD proto již v prosinci 2020 navrhoval nařízení soudního dohledu nad výchovou Dany, následně v únoru 2021 zahájení řízení o ústavní výchově nejmladších dětí.

3 Podle čl. 32 odst. 4 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. K tomu např. viz zpráva o šetření veřejné ochránkyně práv ze dne 6. ledna 2016, sp. zn. 975/2015/VOP/PŠ; dostupné z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/3686>.

OSPOD poučil rodiče již v červenci 2020 na případové konferenci o možnosti odebrání dětí. Rodiče krátkodobě navázali spolupráci s manželskou a rodinnou poradnou a otec začal docházet k adiktoložce a léčit svou závislost na alkoholu. V září 2020 rodiče na OSPOD uvedli, že péči o dvě nejmladší děti asi nezvládnou. Po seznámení s institutem přechodné pěstounské péče otec odešel předčasně z jednání. Matka opakovaně na OSPOD uvedla, že je psychicky i fyzicky vyčerpaná, naposledy při jednání dne 4. února 2021. Následně zase chtěla děti ve své péči ponechat.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD nepochybil, když dne 22. února 2021 podal návrh na předběžné opatření, kterým navrhoval odebrat děti z péče rodičů. Je evidentní, že vztah rodičů byl dlouhodobě nestabilní. Mezi rodiči docházelo k fyzickým útokům a vulgárním hádkám, a to opakovaně za přítomnosti dětí. Rodiče v těchto afektivních stavech nebyli schopni vnímat potřeby dětí. Zároveň selhala veškerá pomoc, která již byla rodičům nabídnuta či nařízena ze strany OSPOD, soudů či dalších podpůrných služeb. Rodiče však nebyli ochotni nabízené služby dlouhodoběji a efektivně využívat, přestože byli opakovaně ze strany OSPOD i soudu upozorněni, že jejich problematické soužití velmi negativně dopadá na děti. Rodiče namísto toho vše negovali nebo pouze krátkodobě a jen účelově využívali veškerá opatření, která by měla směřovat k nastavení harmoničtějšího prostředí pro výchovu dětí.

Podání návrhu předcházela intenzivní práce OSPOD s rodiči – OSPOD s rodiči problémy opakovaně projednával, doporučil jim využívat služeb odborné poradenské pomoci, matce služby intervenčního centra, uspořádal případovou konferenci, ve spolupráci s rodiči vypracoval individuální plány ochrany dětí, podal návrh na nařízení dohledu nad výchovou Dany a následně také návrh na zahájení řízení o ústavní výchově. Soud rodičům rovněž nařídil mediaci. Nadto nelze pominout, že soud otce odsoudil za jednání vůči matce a nařídil mimo jiné protialkoholní léčbu. Daná opatření však nevedla k jakékoliv změně v chování rodičů a prostředí, ve kterém vychovávali děti.

Je zřejmé, že OSPOD přistupoval k jednotlivým krokům sociálně-právní ochrany dětí postupně a kroky na sebe logicky navazovaly. Nemohu však přikládat OSPOD k tíži, že dané kroky evidentně nevedly ke stabilizaci rodinného zázemí pro děti, respektive chování a jednání rodičů. Pozitivní závazky státu nespočívají v povinnosti dosáhnout určitého výsledku, ale pouze v povinnosti vynaložit k jeho dosažení všechny prostředky, které by od něj bylo možné v daném případě rozumně očekávat.⁴ Mám za to, že OSPOD dané splnil.

Ztotožňuji se s názorem OSPOD, že vzájemné velmi nevhodné chování rodičů daného dne na OSPOD, kterému byli Bára, Aleš i Dana účastni, bylo pro OSPOD posledním impulsem pro přistoupení k návrhu na dočasné odebrání dětí z péče rodičů – tedy navrhnoutí nejvýraznějšího zásahu státu do rodinného života. Ztotožňuji se s názorem OSPOD, že prostředí, ve kterém děti vyrůstaly, bylo dlouhodobě hraniční, přičemž nejrizikovějším v něm bylo chování rodičů – jejich agresivita, vzájemné násilí a patologické užívání alkoholu otcem. Rodiče bezprostředně před podáním návrhu na odebrání dětí z jejich péče neměli snahu své dlouhodobé problémové soužití řešit, ztratili náhled na svou aktuální životní situaci, ve které upřednostňovali udržení svého partnerského soužití před zajištěním potřeb

⁴ Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. července 2006, ve věci Pedovič proti České republice, č. 27145/03; dostupný z www.hudoc.echr.coe.int.

dětí. A to přesto, že zejména Bára a Aleš byli s ohledem na svůj útlý věk zcela odkázáni na péči rodičů.

Stejně tak je pro mě určující, že otec na řešení problému daný den zcela rezignoval a i s Alešem odešel neznámo kam, zatímco matka byla evidentně na pokraji svých psychických i fyzických sil, což na OSPOD také opakovaně uváděla.

Byť výše zdůvodňuji, proč jsem dospěla k názoru, že v případě dětí paní A. byl návrh na jejich dočasné předání do ZDVOP důvodný, musím zdůraznit, že OSPOD by měl velmi důkladně vyhodnocovat situace, kdy zvažuje navrhnout odebrání dětí útlého věku (v daném případě zejména Báry) z péče matky, a svou úvahu zaznamenat ve spisové dokumentaci. Vazba, která je navázána ve většině případů mezi matkou a dítětem útlého věku (a upevňována mimo jiné kojením), je takřka nenahraditelná a je nezbytné ji náležitě zohlednit. Možnost využít společného pobytu Báry (ale i ostatních dětí útlého věku) v daném případě posuzuji ostatně i z toho důvodu, že ZDVOP, do kterého byly děti předány, má zřízeno „*oddělení pro matky (otce) s dětmi*“. **Ze šetření nevyplývá, že by OSPOD zvažoval společný pobyt Báry (potažmo i ostatních dětí) s matkou v zařízení (nebo to minimálně není zachyceno ve spisové dokumentaci), v čemž spatřuji pochybení.** Nepopírám, že by daná varianta mohla narazit na (ne)ochotu matky do daného režimu vstoupit či kapacitní možnosti zařízení. Dané však OSPOD ani nezjišťoval. Volba nastíněného režimu by s sebou zároveň předpokládala nastavení podpůrných služeb rodičům tak, aby se matka i přes pobyt s dětmi v zařízení mohla aktivně účastnit individuální a partnerské terapie, jejímž cílem mělo být vyjasnění, že rodiče by měli soužití buď ukončit, nebo mu nastavit pravidla, která by od partnerského konfliktu odclonila děti.

C.2 Komunikace OSPOD s matkou během pobytu dětí v ZDVOP

Platí, že OSPOD je povinen po odebrání dětí z péče rodičů s rodinou dále aktivně spolupracovat s cílem nápravy důvodů vedoucích k odebrání dětí.⁵ Za tímto účelem by měl OSPOD využít všech opatření, která mu nabízí zákon a jsou v zájmu dětí. Mezi tato opatření se řadí zejména vypracování individuálního plánu ochrany dítěte (dále také „IPOD“), pořádání případových konferencí, doporučování či nařizování odborné poradenské pomoci. O všech krocích by měl OSPOD pravidelně informovat rodiče a konzultovat je s nimi, aby rodičům byly jasné, srozumitelné a vedly k sanaci rodiny.

Pracovník OSPOD byl přítomen při výkonu soudního rozhodnutí. Výkon probíhal asi tři hodiny, jelikož matka odmítala děti předat, telefonovala nejrůznějším organizacím, nereagovala na výzvy a domluvy soudního vykonavatele ani pracovníka OSPOD. Matka vydání dětí připustila až po telefonické intervenci vedoucí OSPOD, která s ní rozsáhle situaci probrala.

Klíčová pracovnice OSPOD jednala s matkou osobně hned ráno následujícího dne po předání dětí do ZDVOP. Ze záznamu o jednání je zřejmé, že s ní probrala výhrady matky vůči soudnímu rozhodnutí. Sociální pracovnice OSPOD matku ujistila, že není cílem OSPOD, aby děti byly dlouhodobě mimo rodinu, nicméně bylo potřeba jim zajistit bezpečné prostředí a stanovit pravidla pro návrat dětí do péče rodičů. Sdělila, že během následujícího měsíce by matka měla prokázat, co je schopna pro návrat dětí zajistit, dala se do psychické pohody, začala spolupracovat s odborníky, zahájila individuální terapii. Matka sdělila OSPOD, že otec je opětovně od předcházejícího dne vykázán z domácnosti. Řešily proto

5 Podle § 12 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

možnosti jejich individuální i společné spolupráce s odbornými službami. Sociální pracovnice matku poučila, že k odebrání dětí došlo také v důsledku její nespolupráce s odbornými poradenskými zařízeními, byť to bylo již dříve vymezeno v individuálních plánech ochrany dětí. Domluvily se na zprostředkování spolupráce matky s organizací C. (sociálně-aktivizační služba). Hovořily spolu také o návštěvách dětí v zařízení (k tomu podrobněji v části C.3 této zprávy).

OSPOD komunikoval s matkou téhož dne ještě telefonicky. Sociální pracovnice předala matce informace o možnostech návštěv dětí ve ZDVOP a zajištění možnosti její spolupráce s organizací C..

Téhož dne OSPOD rozsáhle komunikoval také s otcem, zprostředkoval mu spolupráci s organizací C. a manželskou a rodinnou poradnou (individuální terapie matky).

O dva dny později OSPOD jednal s matkou opět osobně, a to za přítomnosti pracovnice organizace C.. Ta matku seznámila se službami organizace a nabídla spolupráci. Pracovnice OSPOD matku seznámila s nově vypracovanými individuálními plány ochrany dětí, se kterými matka souhlasila a podepsala je. Individuální plány ochrany dětí obsahovaly jednoznačné a konkrétní kroky zacílené na stabilizaci rodinného prostředí i zajištění odpovídající podpory dětem. Další osobní jednání s matkou proběhlo na OSPOD dne 2. března 2021.

Během pobytu dětí ve ZDVOP komunikoval OSPOD také s otcem a organizací D., se kterou začal na základě doporučení OSPOD otec spolupracovat (jednalo se o individuální terapie). Rovněž aktivně komunikoval s intervenčním centrem, manželskou a rodinnou poradnou a ZDVOP.

Dne 12. března 2021 uspořádal OSPOD online expertní případovou konferenci (za účasti OSPOD, organizací C., D., manželské a rodinné poradny a intervenčního centra) s cílem nastavit jednotnou spolupráci organizací pracujících s rodinou, vyhodnocení plánů ochrany dětí a stanovení nových cílů, které povedou ke zlepšení péče rodičů o děti. Se závěry případové konference OSPOD seznámil oba rodiče. V souvislosti s vyhodnocením situace, a zejména aktivizací rodičů, nepodal OSPOD návrh na prodloužení předběžného opatření, kterým by soud prodloužil pobyt dětí ve ZDVOP. Děti tedy po měsíci matka převzala zpět do péče. V květnu 2021 soud potvrdil svěření dětí do péče matky a zároveň stanovil nad její výchovou soudní dohled.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD nepochybil, když v průběhu pobytu dětí ve ZDVOP dostatečně komunikoval s matkou (stejně jako i s otcem). Jednání probíhala bezprostředně po odebrání dětí a následně v průběhu celého měsíčního období, a to osobně i telefonicky. OSPOD okamžitě po předání dětí do ZDVOP aktualizoval individuální plány ochrany dětí, se kterými rodiče seznámil. Cíle vytyčené v plánech jsou jednoznačné, odůvodněné a srozumitelné. OSPOD nadto rodičům zprostředkoval spolupráci s několika podpůrnými organizacemi – se zaměřením na individuální terapie, sociálně-aktivizační služby i pomoc v oblasti domácího násilí. Se všemi organizacemi OSPOD aktivně komunikoval, zapojil je v rámci expertní případové konference do plánování další spolupráce s rodinou tak, aby tato byla efektivní a vedla ke stabilizaci rodinného prostředí. O všech průběžných krocích OSPOD informoval rodiče. Mám za to, že důkazem aktivního přístupu OSPOD je také to, že se podařilo rodiče zapojit do efektivního řešení jejich životní situace, v důsledku čehož se mohly děti po měsíčním pobytu ve ZDVOP vrátit do péče rodičů.

C.3 Podpora kontaktů matky s dětmi během pobytu dětí ve ZDVOP – zejména se zaměřením na zachování kojení Báry

Při odebrání dítěte útlého věku z péče matky⁶ musí OSPOD velmi důsledně zohlednit, jakým způsobem je dítě krmeno. Je-li dítě matkou kojeno, je nezbytné, aby OSPOD kladl důraz na zachování co nejširšího kontaktu dítěte s matkou za účelem pokračování v kojení, to vždy s přihlédnutím k aktuálnímu věku a potřebám dítěte a případným dalším objektivním skutečnostem.⁷

OSPOD uvedl, že již v září 2020 poskytl matce finanční prostředky na zakoupení umělého mléka, jelikož matka uváděla, že se jí nedaří Báru kojit. Ze záznamů OSPOD vyplývá, že v den podání návrhu na odebrání dítěte z péče rodičů (22. února 2021) matka Báru na OSPOD kojila (Bára měla čerstvě dovršený šestý měsíc věku).

Z podrobného úředního záznamu vyplývá, že během výkonu rozhodnutí, který trval asi tři hodiny, jelikož matka odmítala děti předat mimo jiné s odkazem na to, že je Bára kojená, matka Báru nekojila, a ani o to neprojevila zájem. U výkonu rozhodnutí přítomný pracovník OSPOD ověřoval u klíčové pracovnice OSPOD, zda je Bára plně kojena, jak matka tvrdila. Ta mu sdělila, že OSPOD matce již dříve poskytoval finance na umělou stravu. V rámci výkonu rozhodnutí řešili pracovník OSPOD a telefonicky vedoucí OSPOD s matkou možnosti jejích návštěv v ZDVOP i možnosti zajištění stravy pro děti, zejména podávání mateřského mléka Báře. Z úředního záznamu však nevyplývá, které konkrétní informace v tomto OSPOD podal matce. Matka rovněž odmítla na výzvu pracovníka OSPOD děti obléct, sbalit jim oblečení, potřeby či jídlo.

Po odebrání dětí (23. února 2021) matka volala do ZDVOP a upozorňovala, že „*Bára zemře, nebude-li kojena*“, a že si nepřeje, aby Bára dostávala umělé mléko. ZDVOP situaci ihned konzultoval s pediatrem. Dana, starší sestra Báry, v ZDVOP potvrdila, že matka doma Báru přikrmuje umělým mlékem. Báru ZDVOP začal krmit umělým mlékem z láhve.

Dopoledne následujícího dne po předání dětí do ZDVOP (24. února 2021) OSPOD osobně jednal s matkou. Ze záznamu z jednání vyplývá, že pracovnice OSPOD na otázku kojení matce sdělila, že se musí dohodnout na postupu se ZDVOP. Zatím může mléko odstříkávat a zamrazovat, aby mohla Báru kojit po jejím návratu do rodiny. Téhož dne odpoledne komunikovala pracovnice OSPOD telefonicky se ZDVOP. Ve vztahu k Báře a kojení zjistila informace uvedené v předchozím odstavci. Co se týká možnosti osobních návštěv matky, ZDVOP jí sdělil, že ty je možné uskutečnit po vzájemné domluvě po předložení negativního antigenního testu na covid-19. Dané informace pracovnice OSPOD ihned předala telefonicky matce. Ta jí sdělila, že opakovaně volá do ZDVOP, aby se dozvěděla, zda Bára jedla, a že si již zjistila, že volná kapacita testování na covid-19 se jí nabízí až za další tři dny, tj. 27. února 2021. Pracovnice OSPOD jí doporučila se obrátit na ZDVOP, zda nejsou možnosti se testovat přímo v zařízení.

6 Za předpokladu, že jsou splněny podmínky, že odebrání dítěte z péče matky proti její vůli je v nejlepším zájmu dítěte, takový zásah byl nezbytný, přiměřený a v souladu se zákonem (podle čl. 3 a 9 sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 41/2010 Sb. m. s., čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.)

7 Rodinný život spočívající v udržování a rozvíjení vzájemných vazeb mezi nejbližšími osobami je podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod chráněn před jakýmkoliv neoprávněným zásahem ze strany státu. Podle čl. 32 Listiny základních práv a svobod je stát přímo povinen k aktivní podpoře rodiny, rodičovství a mateřství, stejně jako k zvláštní ochraně dětí a mladistvých.

Dne 26. února 2021 se uskutečnilo osobní jednání OSPOD, matky a pracovnice organizace C. Z protokolu o jednání vyplývá, že OSPOD jí mimo jiné zodpověděl otázky, které matka pokládala pro dovysvětlení. Mezi nimi byly i otázky související s kontakty s dětmi (jak se má dostat za dětmi v zavřeném okrese,⁸ jak splnit povinnost testování). Které informace jí OSPOD v této souvislosti poskytl, není ze spisové dokumentace zřejmé.

Osobní návštěva matky v ZDVOP proběhla pouze jedenkrát, a to 27. února 2021. Podle zprávy ZDVOP matka po celou dobu návštěvy (hodinu a půl) Báru kojila a přivezla pro ni odstříkané mléko. Během návštěvy se matka údajně velmi málo vyjadřovala. Další návštěva byla naplánována o týden později, avšak v důsledku vládních opatření souvisejících s tehdejší velmi špatnou epidemiologickou situací neproběhla, jelikož zákonní zástupci měli zakázány návštěvy dětí v ústavních zařízeních. Kontakt dětí s matkou tak probíhal téměř denně, ale pouze přes videohovory či telefonáty.

Byť jsem si vědoma významné aktivity OSPOD, kterou hodnotím v předchozí kapitole, nesouhlas musím vyjádřit k oblasti podpory kojení Báry.

Jak uvádím výše, mám za to, že OSPOD měl před podáním návrhu na umístění dětí do ZDVOP zjišťovat a zvážit možnost společného pobytu matky s dětmi (resp. zejména s Bárou) v zařízení (i s ohledem na to, že vybraný ZDVOP je zřízen při dětském centru, které nabízí také pobyty dětí s rodiči). Pokud dané proběhlo, není to ve spisové dokumentaci zachyceno. Pro případ, že by pobyt Báry s matkou nebyl možný nebo by s ním matka nesouhlasila, **měl OSPOD důsledněji řešit otázku zachování kojení Báry matkou.**

Je zřejmě pravda, že Bára nebyla v době předání do ZDVOP kojena plně. Jednalo se však o dítě, které čerstvě dovršilo šestý měsíc věku a pro které bylo mateřské mléko bezesporu výraznou složkou stravy.⁹ Nezastupitelný je také význam kojení z pohledu citové vazby dítěte s matkou, jejich vzájemného navázání a upoutání dítěte k primárně pečující osobě.

OSPOD o tom, že je Bára kojena, věděl, jelikož z doložených dokumentů je zřejmé, že matka Báru kojila také během návštěvy na OSPOD v den, kdy OSPOD podal návrh na odebrání dětí z péče rodičů. Jak důležitou záležitostí bylo pro matku a Báru kojení, dokládá také její oddalování výkonu rozhodnutí odkazem (nikoliv výlučně) i na nutnost kojení Báry. Zřejmé je to také z toho, že hned v den odebrání se matka spojila se ZDVOP a na problém upozorňovala. Z dokumentace ZDVOP a komunikace ZDVOP s OSPOD je nepopíratelné, že se u Báry prvotní problémy s přijímáním umělé stravy lahví objevily, byť nebyly nikterak výrazné a neměly dlouhého trvání.

Na druhou stranu je pravda, že OSPOD matce již dříve předtím poskytoval finanční příspěvek na pořízení umělé kojenecké stravy, jelikož matka uvedla, že se jí nedaří kojit. Dané však mělo již časový odstup. Také nepopírám, že matka Báru nekojila během dlouhého výkonu rozhodnutí, a to ani těsně před jejím odjezdem do ZDVOP. To však příkládám spíše obrovské emoční zátěži kladené vzniklou situací na matku. Rovněž uznávám, že vyjádření matky, že Bára v důsledku nekojení zemře, byla zřejmě v důsledku emocí přehnaná. Nicméně dokládá to její zájem v kojení pokračovat, což s ohledem na věk Báry bylo jistě v jejím zájmu. Opět musím zdůraznit, že kojení je pro dítě v útlém věku důležité nejenom z důvodu jeho

8 Tři dny po umístění dětí do ZDVOP došlo opatřením vlády České republiky k uzavření okresu, ve kterém se nachází ZDVOP, z důvodu velmi špatné epidemiologické situace.

9 Byť je rozhodnutí o kojení velmi individuální rozhodnutí zejména matky, je nutné zdůraznit, že např. Světová zdravotnická organizace hovoří o významnosti výlučného kojení dítěte do šesti měsíců věku dítěte a jeho následném pokračování s postupně zaváděnými příkrmy až do dvou let věku dítěte.

výživy, ale výrazným způsobem napomáhá utvářet a upevňovat nezastupitelnou citovou vazbu mezi dítětem a matkou.

Jestliže vyloučíme možnost společného umístění Báry s matkou, **měl OSPOD důsledněji ošetřit možnost matky Báru (potažmo všechny děti) bezprostředně po odebrání pravidelně navštěvovat za účelem zachování jejich citové vazby a možnosti kojení.** V tomto ohledu jsem zjistila, že OSPOD určité kroky v obecné rovině provedl – dané oblasti se věnoval jak během výkonu rozhodnutí, tak den následující předání dětí do ZDVOP. Ze spisové dokumentace však není možné vyčíst obsah poradenství, který OSPOD matce v tomto směru poskytl. Napříště bych proto doporučovala o poskytnutém poradenství vést podrobnější záznamy.

S ohledem na tehdejší epidemiologickou situaci si OSPOD musel být rovněž vědom obtíží, které budou na matku kladeny – nutnost zajištění testování na covid-19 v době, kdy byla testovací kapacita velmi výrazně přetížena. **Mám proto za to, že měl v tomto ohledu poskytnout matce větší podporu** – tedy současně s předáním dětí do ZDVOP hned řešit zapojení matky do zajištění kojení Báry, otevřít komunikaci se ZDVOP ohledně nezbytnosti certifikovaného testování či možnosti samotestování pro účely návštěv matky v zařízení, případně možnosti alespoň pravidelného dovozu mateřského mléka do zařízení.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám tajemnici Městského úřadu X. a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv ji žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřila ke zjištěným pochybením a informovala mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž paní A. O průběhu šetření informuji rovněž starostu města X.

Brno 14. prosince 2021

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)